

Ahmet Hamdi Yıldırım kimdir?

Dr. Ahmet Hamdi Yıldırım 1971-ci ildə İstanbulda doğulmuşdur. 1982-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra “Hayırseverlər” Quran kursunda hafizlik etmişdir.

1985-ci ildə başqa Quran kursa daxil olmuşdur. 1990-94-cü illərdə Misir Şəriət və Qanun fakültəsi İslam şəriəti, Hənəfi məzhəbi şöbəsində tədris almış və oradan məzun olmuşdur. 1994-cü ildə Türkiyəyə qayıdan Dr. A. H. Yıldırım Sakarya Universitetinin İlahiyyat fakültəsində İslam Hüququ üzrə magistr təhsilinə başlamışdır. 1997-ci ildə “İslam Hüququnda Məhbusun İnsani Haqları” adlı elmi işini müdafiə edərək magistraturanı bitirmişdir. 2004-cü ildə Marmara Universitetinin İlahiyyat Fakültəsində İslam Hüququ fənni üzrə “İslam Hüququnda Xəstə Haqları” çalışması ilə doktor ünvanını almışdır. 1994-cü ildən bəri 20 ildir ki, Aziz Mahmud Hudayi Vəqfinin Elmi Araşdırmalar Mərkəzində həm xidmət göstərir, həm də elmi çalışmalarını davam etdirir. Ailəlidir, üç övladı var.

- Bildiyimiz kimi, namaz dinimizdə önəmli yer tutur. Bir cəmiyyət üçün namaz nə qədərdir? Həqiqətənmi cəmiyyət üçün namaz lazımdır?

- Hz. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) namazı dinin dirəyi olaraq tərif edir. Bundan əlavə din cəmiyyət üçün nə qədər əhəmiyyətlidirsə, onun ayrılmaz parçası olan namaz da çox əhəmiyyət daşıyır. Namazın olmadığı cəmiyyətdə birlik, bərabərlik, hüsur və əmin-amanlıq olmaz. Çünki Allah-Təala Qurani-Kərimdə: “ **Həqiqətən, namaz (insanı) çirkin və pisləndirir.** ” (Ənkəbut, 45)- deyə buyurur. Demək ki, cəmiyyətin rifaha qovuşması, cinayətdən uzaq, hüsurun, sakitliyin və əmin-amanlığın olması üçün namaz vacibdir. Namaz qılan bir cəmiyyət çirkinliyin, pis əməllərin və günahların olmadığı bir cəmiyyətdir. Ancaq namazın da namaz kimi qılınması lazımdır. Bu gün həm namaz qılıb, həm də -Allah qorusun- pis əməllərlə məşğul olanlara baxaraq, bu necə namazdır deyib namazı tənqid etmək qeyri-mümkündür. Belə namaz Quranda bəhs olunan namaz deyil.

İslam cəmiyyəti namaza görə formalaşan bir cəmiyyətdir. Bizim şəhər memarlığımızda şəhərin mərkəzində, qəlbində məscid vardır. Məscidin ətrafında şəhər salınır və yenə əcdadımızdan gördüyümüzə görə, məktəb, mədrəsə, kitabxana, xəstəxana, bazar kimi mədəniyyətin ayrılmaz ünsürləri daima məscidin ətrafında inşa edilirdi. Hz. Ömər (r.ə) Kufə

şəhərinin planını çəkərkən mərkəzə məscidi qoymuş və məscidlə paralel kəsişən küçələr hazırlamışdır. Deməli, namaz və namazın əda edildiyi məscidlər bizim üçün həyatın bir parçasıdır, cəmiyyətin ayrılmaz hissəsidir. Namazın, məscidin olmadığı cəmiyyətdə əmin-amanlığın, asayişin hakim olması qeyri-mümkündür.

- Yeri gəlmişkən, bəhs etdiyiniz cəmiyyətin formalaşması üçün camaatla namazın hansı miyyəti nə dərs cəldir?

- Dinimiz namazı camaatla qılmağı əmr edir. Namazı camaatla qılmaq üç məzhəbə görə fərz, Hənəfi məzhəbinə görə isə fərzə yaxın sünnədir. Və fiqh metodologiyası kitablarımıza baxdığımız zaman “ **dayi-kamil**” deyə namazın camaatla qılınması qeyd edilir. Camaatla qılınmayan namaz naqis, əskik hesab edilir. Bundan əlavə, namazın kamil mənada olması ancaq camaatla mümkündür. Əgər məscidə gedə bilmiriksə, məktəbdə, iş yerində, bazarda, evdə mütləq camaatla qılmağa səy göstərmək lazımdır. Çünki bu din camaatla, toplu şəkildə yaşanan bir dindir. Cəmiyyətin dinə olan ehtiyacı dinin cəmiyyətə olan ehtiyacından daha çoxdur. Digər bir xüsüs, həftədə bir dəfə qıldığımız cümə namazıdır. Cümə namazı müsəlman birliyinin ayrılmaz hissəsidir. Həftədə bir dəfə xalqın problemlərinin müzakirə edildiyi bir namazdır. Bu baxımdan da namaz cəmiyyət üçün sığorta hökmündədir. Məscid də həmçinin elədir. Məscidi və namazı olmayan bir cəmiyyətin sığortası yoxdur deməkdir.

- Namazlarımızın Peyğəmbərimizin namazına oxşaması üçün hansı xüsüslərə diqqət etməliyik?

- Önemli məsələdir. Peyğəmbərimiz (s.ə.s): “*Mən necə namaz qılıramsa, siz də elə namaz qılın*”, -

deyə buyurur. Demək ki, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bizdən namazlarımızı onun namazına oxşatmağımızı istəyir. Bu oxşama sadəcə şəkildən ibarət olmamalıdır. Eyni zamanda ehtiva yönündən də Peyğəmbərimizin namazına oxşatmaq lazımdır. Burada əsas şeyi unutmamaq lazımdır ki, bir müsəlman Peyğəmbərimiz kimi nə zaman namaz qıla bilər? Həyatını onun həyatına görə tənzim edəndən sonra o namazın dadını, ləzzətini, o namazın verəcəyi həzzini axtarar. Yəni tələm-tələsik, diqqətsizcə əda edilən bir namazdan xüsu və hüzur gözlənilməz. Peyğəmbərimiz: “

Gözümün nuru namazdır

” - deyə buyurmuşdur. Yəni “həyatda dad aldığım, həzz aldığım, məni rahatladan şey namazdır” buyurur. Və yenə canı sıxılanda namaza tələsdiyini görürük. Səhabələr rəvayət edirlər ki, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) sıxılanda namaza durardı. Niyə? Çünki namaz dünya təlaşından sıyrılma və axirət həyatı ilə həmhal olma halıdır. Buna görə də Peyğəmbərimizin namazına çatmaq üçün Quranla həmhal olmaq lazımdır. Hz. Aişənin (r.a) dediyi kimi, Onun əxlaqı Qurandı. Ayrıca

həyatı namaza görə nizamlamaq lazımdır.

- Bəziləri namazla bağlı sırf zahiri hökmləri ciddi riayət edir və işin batinini unudur. Bəziləri isə “durmaqdır” deyib namazla bağlı fiqhi hökmləri laqeyd yanaşır. Bir müsəlmanın bu xüsusda bağlı qalacağı ölçü necə olmalıdır?

- Bizim zahirdə də, batində də rəhbərimiz Peyğəmbərimizdir (s.ə.s). Bundan əlavə, O bizə nəyi əmr etmişsə, bu zahirdir, bu batindir fərq qoymadan yerinə yetirməliyik. Bir dəfə səhabələrdən biri gəlib namaz qılır. Onun namazı Peyğəmbərimizin diqqətindən yayınmır və onun zahirdəki əskik əməllərini göstərərək namazı yenidən qılmasını tapşırır. Çünki zahir batinin güzgüsüdür. Daxili xarab olanın çölü də xarabdır. Bir adamın daxili pisdirsə, zahiri də pisdır. Zahiri yaxşıdırsa, daxili də yaxşıdır. Siz bir nəfərin xüsu və hüzur ilə namaz qılıb-qılmadığını onun zahiri namaz qılınışından başa düşərsiniz. Mufəssir Mövdudi deyir: “ *Fiqh namazda dərsləri mazi incəliyi r. Qibləyə dönüb-dönməməyinə baxar. Ancaq sənin daxili aləminin Allaha dönüb-dönmədiyini təsvif baxar* ”. Namazdan sonra biz əllərimizi qaldırıb Allaha dua edirik: “Ya Rəbbi, bu namazı axirətdə köhnə əski kimi üzümüzə çırpma”. Bəlkə zahirən dəstəməzi almışıq, paltarımızda bir pislik yoxdur, ancaq qəlbimiz xarab ola bilər. Bundan əlavə, namazın zahiri şərtləri mükəmməl yerinə yetiriləcək, həm də batini şərtləri dediyimiz qəlb tamamilə Allaha yönələcək, başqa şeyləri qəlbədən keçirmədən, Allahın hüzurunda olduğumuzun fərqi vararaq qılınan namaz namaz olar və bu namaz insanı hər cür pis əməllərdən çəkindirər.

- İnsanların həyat tərzinin dəyişməsi ilə namaza olan diqqət də azaldı. Nədən insanları işlərinin çoxluğunu dilə gətirir? Nə üçün namaza vaxt qalmadığını deyirlər? Bəli, deməkdir ki, namaz ağır gəlir. Bir müsəlmanın iman namazın ağır gələnini nəzərə alaraq...

**İm m si üçün n l r diqq t etm lidir? Yaxud da onun h
yatında namazın ayrı
İmaz bir hiss y çevrilm sin
hansı yollar
la
nail olmalıdır?**

- Əvvəlcə, bir müsəlman dünyaya nə üçün gəldiyinin şüurunda olmalıdır. Yeni kəlmeyi-şəhadətdə “əşhədu ən lə ilahə illəllah və əşhədu ənnə Muhammədən əbduhu və rəsuluhu”- deyirik. Yeni Peyğəmbərimizin ilk vəsfi “əbduhu”dur. O, ilk olaraq Allahın quludur. Rəsul olmaq ikinci gələn xüsusiyyətidir. Biz bu kainata Allahın qulu olaraq gəlmişik. Allahın bəndəsi olaraq bu kainatda varıq. Buna görə də bir kölənin, bir qulun boynuna düşən ağasının rızasına nail olmaqdır. Nə etsəm, Allah məndən razı olar? Allah məndən nə istəyir? - deyə buna diqqət etməliyik. Biz təəssüf ki, cildi dağılmış kitab kimi yirik. Xoşbəxtlik Allaha qul olmaqdadır. Allaha qul olmaq deyincə bəziləri “mən azadam” deyə qiyamət qoparmasın. Anadolunun məşhur müfəssiri Elmalılı Hamdi deyir: “Kamali-hürriyyət kamali-ubudiyyətlə mümkündür”. Yeni bir adam heç kimin qulu olmadan tam azad olmaq istəyirsə, Allaha qul olacaq. Yoxsa bir qadının, malın, sərvətin, məqamın köləsi olacaqdır. Qul ola-ola gedəcəkdir. Amma azadə olmaq istəyirsə, onda Allaha qul olacaq. Allahın rızasını əldə etmək üçün səy göstərəcək. Onun rızası yanında hər şeyin rızası yox hökmündədir. Bir müsəlman dünyada varlıq səbəbini, Allaha qul olmağı dərk edibse, məsələ həll edilmişdir. Onun başqa bir şeylə məşğul olmasına ehtiyac yoxdur. İbn Xaldun deyirdi: “Siyasət insanların axirət həyatlarını qurtarmaq üçün dünya həyatlarını tənzim etməsidir”. Bizim ən başlıca məqsədimiz Allahın rızasıdır. “Mən belə etsəm, ziyana düşərəm”- deyə qorxmaq lazım deyil. Əlbəttə, dünyada ziyana düşərsən, ancaq axirətdə kar əldə edərsən. Amma dünyada kar əldə etmiş kimi, axirətdə ziyana düşərsən.

Bəzən təəssüflər olsun ki, cahillik səbəbilə deyirlər ki, biz elm cihadı edirik. Bəs namaz? Allah namaz üçün hər şeyi əmr edir. Sənin namazın olmadıqdan sonra sənin cihadının nə qiyməti var? Tarixdə bir hadisə rəvayət edilir. Hz. Ömər bir ordu göndərir, ancaq silahlar gecikir. Hz. Ömər də “Niyə silahlar gecikir?” deyə soruşanda komandir cavab verir: “Silahlar nə isə, əsgərlərin misvakı qurtarıb. Sünnəni yaşaya bilmirlər”. Dərhal silah yerinə misvak sövq edilir. Nəyə görə? Önemli olan sənin Peyğəmbərimizin sünnəsini yaşaya bilməndir. Onun sünnəsini, onun dinini yaşatmadıqdan sonra ərazi fəth etməyin, torpaq genişləndirməyin nə qiyməti var? Hər halımız Allaha ibadət və Allahın rızasına görə formalaşmalıdır. Belə olsa, namaz insana rahat gələr və namazdan ayrılmaq istəmərik.

**- “Maun” sur sind “Vay o namaz qılanların halına” dey buyurulur. Bir müs İman
bu ay d b
qılanlar”dan olmaması üçün n
l r diqq t etm lidir?**

- Namaz həqiqi mənada namaz olacaq. Allah-Təala namazla bağlı “**iqam-tus-sal-h**” deyə buyurur.

□ **dais-sal-h**

demir. Namazı iqamə etmək lazımdır. Yəni sən namazı qılacaqsan, namaz səni qiyama qaldıracaq. Namaz sənə ruh, kamillik verəcək. Əsnəyərək, tələm-tələsik qılınan, min cür fikirlərin zehindən keçdiyi bir namaz məqbul bir namaz deyil. Yoxsa qıldığımız namaz insanın əleyhinə bir vəbal olacaq. Çünki sən padşahın hüzuruna çıxmasan, niyə padşahın hüzuruna çıxmادين deməzlər. Ancaq padşahın hüzuruna çıxıb orada tərbiyəsizlik etsən onun hesabını səndən soruşarlar. Əlbəttə, buradan namaz qılmasaq da olar kimi bir mənə çıxarmamaq lazımdır.

Biz həqiqi mənada namaz qıla bilirikmi? Qıla bilmirik. Ancaq Allaha dua edirik ki, Ya Rəbbi, bu gün şəklən qıldığımız namazı bir gün həqiqətən də bizə qıldır. Bu gün şəklini əda edə bilirik, sabah ruhunu da əda etməyi bizə nəşib et və bizi həqiqi namaz qılanlardan et. Gəlin, söhbətimizin İbrahim peyğəmbərin duası ilə bitirək: “ **Ey Rəbbimiz! Məni də, nəslimdən olanları da (vaxtli-vaxtında, lazımcı) namaz qılan et. Ey Rəbbimiz!**

□

bbimiz! Duamı q

□ **bul buyur!**

” (İbrahim, 40).

- Deyirli vaxtınızı biz ayırdığınız üçün siz dərin təşkkürümüzü bildiririk.

- Məni də təşkkür edirəm, Allah razı olsun!